

S genderem na panáka

LENKA KAPSOVÁ
překladatelka

ZTRACENÍ V JAZYCE

Byl jednou jeden dobrý muž. Nekradl, neholdoval alkoholu, neužíval vulgárních výrazů. Když se jeho manželce a jemu narodily děti, nešťítel se hovínek v jejich plenkách a ochotně je přebaloval. K ženám se choval úslužně, necpal se do dveří před nimi a nikdy nevyprávěl vtipy o blondýnách.

Pracoval jako účetní v jedné menší firmě. Jednoho dne zavál do firmy svěží vítr a objevila se nová ředitelka. Byla krásná, šikovná a velice jí záleželo na rovných příležitostech mužů a žen. Všem vysvětlila, že nerovnosti začínají už v jazyce, a proto budou odtud všechny e-maily začínat dvojnásobným oslovením Vážení kolegové, vážené kolegyně. Protože ženy přece nejsou žádní kolegové, to dá rozum. A když to bude v opačném pořadí, tím lépe.

A tak náš muž pilně píše e-maily. *Vážené kolegyně, vážení kolegové, s rozhodnutím ohledně večírku souhlasím. Vážené kolegyně, vážení kolegové, doneste prosím podklady k daním. Vážené kolegyně, vážení kolegové, ano. Přijde mu to poněkud toporné, ale přece se nevystaví podezření z diskriminace něžného pohlaví (tento přísně zapovězený výraz si ovšem jen tiše myslí).*

Praxe proběhne uspokojivě, ale muž jde na kobereček.

Vážený kolego, nebylo od vás poněkud nekorektní označovat tyto dívky jako studenty?

Jednoho dne napíše: *Vážené kolegyně, vážení kolegové, dnes přijdou do firmy na praxi studenti ekonomické školy. Studenti skutečně přijdou, jenže co čert nechce, jsou to samé studentky. Praxe proběhne uspokojivě, ale dobrý muž jde na kobereček. Vážený kolego, nebylo od vás poněkud nekorektní označovat tyto dívky jako studenty? Copak nechápete, že se v tomto výrazu nemusí cítit zahrnuté? Dobrý muž koktá, vysvětluje, že nechce psát studentky právě proto, aby neposílal obraz ekonomické školy jako nějaké slepičárny, ale ouvej, tohle slovo neměl vůbec vyslovovat, jedině přilil olej do ohně.*

Paní ředitelka mu trpělivě vysvětlí, že slovo *studenti* je tzv. generické maskulinum, což je přezítka. Máme přece genderově neutrální označení jako studující, studentstvo nebo studentská obec. Kdo hledá, najde, pane kolego. Stačí jen chtít.

Dobrý muž se omluví za svou necitlivost a odejde. Cestou domů to v něm vře, cítí se zahnaný do kouta, tak si dá v baru na rohu dva panáky. Vážně to nejde nějak normálněji? Co kdyby prostě do neformálního mailu napsal *Ahoj všichni?* To taky není korektní, musel by napsat i *všechny*. Hledá to nejobecnější označení... a už ho má! No přece *Vážení lidé*, do toho patří úplně každý. Jenže ouha, jaké je jednotné číslo? *Člověk*. A jsme u toho. Když řekneme „Přišel tam nějaký člověk“, většina z nás se vybaví muž. Zase to není genderově ono. Dá si dalšího panáka a dostane další, téměř geniální nápad – ještě je tu slovo *osoba!* Tanou mu na myslí klasická díla (Malá, snědá, hnátý křivě, pod plachetkou osoba) i pohádky... (Osobo, neviděla jste tudy jít děti?) U všech všudy, není to náhodou generické femininum? Šéfovou by to mohlo potěšit, jenže budou se do označení *Vážené osoby* cítit zahrnutí muži? Náš člověk, naše zbědovaná *osoba* se začíná potit a dává si dalšího panáka...

Blázníme s dobou?

STANISLAV KOMÁREK
biolog a filozof

VĚDECKÁ LEKCE

Je dobře známo, že různé doby a různé kultury mají jiné formy duševních nepravidlostí, ať nedím chorob. Dokonce se zdá, že některé formy duševních trablů jsou v určité době „salonfähig“: třeba na přelomu 19. a 20. století to byla hysterie – paní továrníková měla hysterický záchvat a nepřijímala návštěvy.

Dnes je psychiatrů, kteří někdy navivo viděli pacientku či pacienta prohnuté do hysterického oblouku, jen velmi málo. (Je půvabné, že když Freudův mentor Charcot předváděl před plným auditoriem pacientky s dobře vyvinutými symptomy hysterie, napodobovaly jeho chovanky přesně to, co popisoval ve svých knihách – touha po slávě a veřejné sebe prezentaci se nezastaví ani před zdmi ústavu.) Očítí svědkové mi ještě vypravovali, jak manželky a matky vojáků odjíždějících s velkou slávou v opentleném vlaku na začátku první světové války, hromadně omdlely v okamžiku, kdy lokomotiva zabrala: tak se tehdy řešily společenské rozpačky a tíživé situace – omdlávaly ovšem doopravdy, nikoli „jenom jako“.

Cítí naše nevědomí nějaký důvod k panice, podobně jako v roce 1937 nacházel Jung ve snech svých pacientů fragmenty z germánské mytologie?

Pokud bychom měli uvést nějaké exotičtější příklady, u některých sibiřských etnik prý do nedávné doby většinu dívek někdy v životě přepadla „posedlost liškou“, kdy škrábaly, kňučely a vyly – většina se po nějaké době zdárně vzpamatovala, ač prý některé případy končily i smrtí. Mnohem méně benigní býval známý „amok“ Javanců a Malajců, nejvíce asi připomínající dnešní americké šílené střelce, pouze ve starších dobách provozovaný „jen“ s kinžalem v ruce – zde většina případů končila zabitím agresora.

V Americe stejně jako v Malajsii se tento fenomén někdy přičítá nezvládnutí kombinace přísných požadavků na společenské sebeovládání a povahové prudkosti. U starořímských společenských špiček, zejména v císařských rodinách, byla zase v módě „melancholie“. Někdy mám dojem, že pravidelný a přísný klášterní režim etabloval v minulosti nějaké sdružení aspergerů, ne-li autistů, aby si vybudovali na generace dopředu bezpečné úběžiště. Je rovněž nápadné, jak s pádem komunismu ubylo „tradičních“ neuróz, obtíží represivní společnosti, a přibýlo depresí, obvyklých obtíží společností permisivních.

Do nedávné doby bylo „mít depku“ něco zcela společensky akceptovatelného, na rozdíl třeba od nočního pomočování, také duševního trablů, ale „nesalonního“. Teď se zdá deprese v řady mladších lidí poněkud zastíňovat panická porucha a generalizovaná úzkostná porucha – někdy od sebe obtížně odlišitelné – s panickými atakami, často úplně ochromujícími, bez zjevného vnějšího důvodu. Cítí naše nevědomí nějaký přicházející důvod k panice, podobně jako v roce 1914 cítila nevědomí namísto vítězné války megaprůšvihů či podobně jako v roce 1937 nacházel Jung ve snech svých pacientů fragmenty z germánské mytologie? Nechci zastávat tradiční úlohu „zlověstného sýčka na evropské věži“, ale možná by neškodilo se nad tím zamyslet. Jinak budeme brzy všichni polykat antidepressiva a anxiolytika, abychom vůbec unesli novou, radostnou skutečnost.

GALERIE

Musí ho ochránit. Za každou cenu. Vlastní prostor. Neprostopupná hranice.

Obraz *Prostor* od Tary Okamoty je součástí kolektivní výstavy *Abstraction-Création*, která probíhá v ostravském Domě umění. Výstava je otevřena do 25. března.

Pivo z mořské vody

Osobní výběr ze světového tisku

Dlouhé fronty kamionů způsobující dopravní zácpy na dálnicích se už brzy mohou stát minulostí. Alespoň v Nizozemsku a Belgii, kde by nákladní auta mohla nahradit „Tesla kanálů“. Od léta totiž začne první nákladní elektrický člun na převážení kontejnerů, kterému takto přezdívali, putovat po tavných říčních cestách. Plavidlo, o němž informoval britský deník *The Guardian*, nepotřebuje posádku a díky tomu, že nahradí dosavadní kamiony s diesellovými motory, významně přispěje ke snížení emisí.

Loď z dílny nizozemské firmy Port Liner budou vyplouvat z přístavů v Antverpách, Amsterdamu a Rotterdamu. Designéři je vymysleli tak, aby dokázaly podplout všechny mosty, zpočátku ale jejich cesty bude jistit posádka. Na jedno nabití baterie by měl člun vydržet plout po dobu 15 hodin, poté by se měl u břehu dobít na stanicích firmy Eneco.

V srpnu začne mezi oběma zeměmi operovat hned pět těchto lodí. Každá z nich je 52 metrů dlouhá a 6,7 metru široká a měla by uvést 24 kontejnerů s nákladem až 425 tun. Díky tomu, že nepotřebují prostor pro klasický motor, mají tyto nákladní čluny o osm procent více prostoru pro náklad než klasické lodě. Očekává se, že by díky nim mělo ze silnic zmizet na 23 tisíc kamionů.

Později by se k nim mělo připojit dalších šest podobných, ale větších lodí – ty už budou měřit na délku 110 metrů. Každá z nich vydrží plout až 35 hodin. Jejich využití by tak mělo vést ke snížení emisí oxidu uhličitého o 18 tisíc tun ročně.

Podle posledních údajů Eurostatu se v zemích EU přepravuje téměř 75 procent nákladů po silnicích, 18,4 procenta po železnici a pouhých 6,7 procent po vodě. Minimálně ve dvou zemích Beneluxu by se to nyní mělo změnit – na vývoj a výrobu elektrických nákladních člunů finančně přispívá Evropská unie i výše zmíněné přístavy.

MILAN ROKOS
redaktor LN

ROZCESTNÍK

Dlouhé fronty kamionů způsobující dopravní zácpy na dálnicích se už brzy mohou stát minulostí. Alespoň v Nizozemsku a Belgii.

Firma Port Liner tvrdí, že dokáže ročně vyrábět až pět stovek tohoto typu lodí, evropskou dopravu tak zřejmě čeká malá revoluce.

***

U vody ještě zůstaneme. Oteplování planety, které podle vědců způsobují právě emise oxidu uhličitého, se stále více projevuje i ve světových oceánech. Čínská akademie věd vydala minulý týden studii o oteplování oceánů, jež shledala loňský rok tím vůbec nejteplejším v historii.

Studie, o níž informoval časopis *National Geographic*, mluví o „dlouhodobém oteplování způsobeném lidskými aktivitami“. Vědci sice měřili teplotu ve všech oceánech, vůbec největší změny ale zaznamenali v Atlantiku a Arktickém oceánu. Jejich oteplování začalo v devadesátých letech, data shromážděná například americkými institucemi ale činí vědci sledovali od roku 1950.

Posuzováním dat starých několik desítek let se snažili zjistit trendy. Na rozdíl od teplot vzduchu se zdá být oteplování oceánů trvalejší a bez výkyvů. V roce 2016 sice vědci naměřili nižší teplotu než v roce 2015, to bylo ale způsobeno klimatickým jevem El Niño. O rok později růst teplot pokračoval.

Nejviditelnějším výsledkem je rychlejší tání ledovců a bělení korálových útesů. K tomu dochází, když koráli – stresovaní teplem, světlem a znečištěním – vylučují řasy, které potřebují ke svému životu. Poté mohou hladovět a odumírat.

Dalším důsledkem oteplování vodstva může být úbytek kyslíku v oceánech.

***

Zatímco v oceánech kvůli tání ledovců vody přibývá, v jihoafrickém Kapském Městě se obávají katastrofálního sucha. Pro některé chytré hlavy ale může být takový stav příležitostí k inovacím. Určitě to platí také o designérech ze skupiny Studio H, kteří vymýšlejí kuchyni, jež bude využívat ovoce a zeleninu vyrostlé na polích zavlažovaných mořskou vodou.

Studio H proto začalo spolupracovat s nizozemskou firmou Salt Farm Texel, která se zabývá pěstováním soli odolných brambor, mrkve, cibule, salátu, zelí a ječmene. V říjnu společnost zorganizovala ochutnávky kečupů, nakládané zeleniny a sladkostí. Cílem je vyrábět potraviny s minimálním množstvím použité vody, napsal server *Quartz*.

V Kapském Městě nyní Studio H prodávalo i lístky na večere, kde se budou jítla vyrobená pomocí mořské vody párovat s nápoji, jako je gin destilovaný z křovinatých rostlin nebo pivo z mořské vody. Lístků dosud prodalo 50 – toto symbolické číslo značí počet litrů vody, které budou smět od dubna odebrat obyvatelé města v rámci úsporných opatření.